

# Smysl proroctví

## Rudolf Steiner

Je zajisté správné, co *Shakespeare* vkládá do úst jedné ze svých nej slavnějších postav a co se obvykle cituje slovy: „Je více věcí na nebi i na zemi, o nichž se vám s vaší školní moudrostí ani nezdá.“ Ovšem je zajisté neméně správné to, co velký německý humorista *Lichtenberg*<sup>m</sup>, takřka jako odpověď na to vyjádřil slovy: „Je mnoho věcí ve školní moudrosti, které nelze nalézt ani na nebi, ani na zemi!“ Oba výroky vrhají do jisté míry světlo na způsob diskuse, který si mnozí v naší současnosti dopřávají v souvislosti s tím, o čem bude řeč v těchto přednáškách. Jedná-li se o téma, jako je to dnešní, musíme ovšem říci, že se zde objevuje odpor více než vůči ostatním odvětvím nadmyslového bádání, více než vůči ostatním odvětvím duchovní vědy. Je naprosto pochopitelné, že proti takovému tématu jsou široké kruhy zvláště seriózní, exaktní vědy, které takové věci popírají. Je-li totiž již v ostatních oblastech, nebo přinejmenším v mnohých z těchto oblastí duchovní vědy velmi těžké stanovit hranici mezi tím, co je poctivé, vážné bádání a tím, co je šarlatánství nebo možná ještě něco horšího, tak musíme říci: Všude tam, kde se nadmyslové bádání nachází v nějakém vztahu k lidskému egoismu, vyrůstají také nebezpečné stránky tohoto bádání. - A v kterých oblastech vyššího poznání by to mohlo platit více, než při všem tom, co je obsaženo v tématu proroctví, které se vyskytovalo v různých dobách. Vždyť přece všechno, co se ozna-

čuje slovem proroctví, bezprostředně souvisí s rozšířenou (ovšem pochopitelnou) vlastností lidí: s lidskou žádostivostí proniknout temnotu budoucnosti a vědět něco o tom, co je člověku souzeno na jeho budoucí cestě životem.

Zájem o proroctví nesouvisí jen s obyčejnou zvědavostí, ale se zvědavostí, která se týká nej intimnějších a nejhlubších stránek lidské duše. Proto není divu, že věda, která chce v naší době brána vážně v potaz, nechce o podobných věcech nic vědět, zejména když během lidského vývoje získala tak špatné zkušenosti s uspokojováním všech těch vědeckých tužeb, jež tak hluboce souvisejí se zájmy lidské duše. Jen se přesto zdá, jako by naše doba už nemohla jinak, než se přinejmenším s těmito věcmi opět vyrovnat, tak jako s mnohými dalšími, o nichž jsme mluvili v předchozích přednáškách a v budoucnosti ještě budeme mluvit. Vždyť dokonce historik *Kemmerich*, jak mnozí z vás vědí, napsal knihu o „proroctvích“, v níž neusiluje o nic jiného, než soustředit všechno, co se určitým způsobem dá historicky doložit fakty, které poukazují na to, že o určitých důležitých událostech z života toho či onoho člověka se předem vědělo, nebo byly předpověděny. Dotyčný historik se dokonce cítí nucen přednést výrok, že v dějinném vývoji stěží existuje nějaká významná událost, která by nebyla někdy předpovězena, předem vycítěna, předem promyšlena a také předem zvěstována. Taková tvrzení dnes lidé neslyší rádi. Ale nakonec se jim v těch mezích, v nichž se dějiny zmocňují věcí, již nebudeme moci vyhnout, pokud se jak věci minulosti, tak věci přítomnosti budou moci doložit jasnými vnějšími doklady.

Oblast, o které chceme začít hovořit, neměla vždy tak malou vážnost jako v naší době, nebyla vždy vykázána do tak pochybných okruhů lidského snažení jako v naší době. Stačí se jen vrátit několik století zpět a např. v šestnáctém století zjistíme, že v tehdejší provozování proroctví byli veskrze zastoupeni vynikající učenci, kteří udávali tón. Podívejme se jen na jednoho z největších duchů přírodovědeckého bádání všech dob a na jeho odpovídající vztah s osobností, která je všeobecně známá svým sklonem k pojetí života,

jež se staví do služeb proroctví. Podívejme se na velkého přírodovědce Keplera ve spojení se jménem Valdštejn, jehož osobnost tolik zajímala Schillera hlavně proto, že svůj život založil na světle prorocké moudrosti. Druh proroctví, s nímž se setkáváme v Keplerově době a s nímž se před několika stoletími setkáváme všude v Evropě, protože se jím zabývají osvícení, vůdčí duchové vědy, souvisí se způsobem, jak lidé tehdy posuzovali vztah hvězdného světa, pohyb souhvězdí a postavení souhvězdí k lidskému životu. Tehdejší prorokování v podstatě nějak souviselo s astrologií. Stačí jen vyslovit toto slovo, aby bylo jasné, že v širších kruzích ještě dnes existuje povědomí o tom, jak se uvažuje o souvislosti mezi budoucími událostmi jednotlivého lidského života nebo také života národů a pohybem hvězd. Ale to, co se nazývá prorockým poznáním nebo uměním, nikdy nebylo pokládáno za tak bezprostředně související s pozorováním pohybu a konstelace hvězd jako v Keplerových dobách.

### ***Prorocké umění v Delfách***

Vrátíme-li se do řecké doby, vidíme ovšem, že existovalo prorocké umění, které, jak asi víte, z větší části provozovaly ženy-prorokyně. Prorocké umění se provádělo tak, že člověk byl vystaven určitým zážitkům, např. zážitkům askeze nebo takovým zážitkům, které jiným způsobem potlačily sebevědomí a rozvahu všedního života, takže člověk byl oddán jiným silám. Byl takřka mimo sebe, byl jako v extázi, a pak říkal věci, které se přímo vztahovaly na budoucnost, anebo je naslouchající kněží či mudrcové vykládali tak, že měly vztah k budoucnosti. Hned se zde vynoří obraz Pýthie, prorokyně v Delfách, která byla prostřednictvím par vystupujících ze skalní trhliny převedena do jiného duševního stavu, než je obvyklý všední stav vědomí, a byla pak oddána mocnostem, s nimiž jinak neměla žádné spojení, na něž jinak nemyslela a z takového stavu pak vyslovovala příslušné předzvěsti. Zde vidíme způsob

## **prorokování, který nesouvisí s propočítáváním hvězdných konstelací a s hvězdoprapectvím.**

### ***Prorokování lidu Starého Zákona***

Každému je rovněž známo prorokování uprostřed lidu Starého Zákona, které může být jakožto proroctví samozřejmě také zpochybňováno dnešní osvětou. Máme-li ho nejprve charakterizovat pouze s ohledem na jeho zvláštnost, tak pokud vycházelo z úst těchto proroků, přinášelo nejen důležité výroky moudrosti, které pak udávaly tón tomu, co se dělo v starozákonním lidu, ale přinášely také výpovědi předpovídající budoucnost. Vidíme však, že toto proroctví si nečiní své předpovědi na základě hvězdného světa, hvězdných konstelací, tedy stejným způsobem jako astrologie patnáctého, šestnáctého století. Zde znovu vidíme, že tito proroci si buď díky zvláštním vlohám dotyčných osobností, nebo prostřednictvím askeze a určitých cvičení atd., osvojili jiný stav vědomí než ostatní lidé, a v tomto stavu byli vytrženi z každodenního života a neposuzovali pak obyčejný život. Zato je ale vidíme nahlížet do velkých souvislostí jejich národa, vidíme je pociťovat štěstí nebo neštěstí jejich lidu. Tím, že prožívali něco nadlidského, co přesahovalo jednotlivé lidské zájmy, vymaňovali svou duši z bezprostředního vědomí tak, jako by z nich mluvil sám Bůh Jahve. Jejich předzvěsti se jevíly tak moudrými, jako by sám Jahve chtěl lidu zvěstovat, co má konat a v čem spočívají budoucí osudy tohoto lidu.

Když o tom popřemýšlíme, musí se nám zdát, jako by způsob prorokování, s nímž se setkáváme na sklonku středověku, před svítáním novější vědy, byl jen zvláštním případem a jako by prorokování bylo obsáhlejší oblastí, která vždy nějak souvisí s určitými zvláštními duševními stavy, jichž člověk dosáhne teprve tím, že se oprostí od své osobnosti. Musíme ovšem říci, že astrologické prorokování se nám patrně jen stěží může jevit jako umění, jehož prostřednictvím se člověk oprostí od své osobnosti. Neboť astro-

log, který dostane datum narození nějakého člověka, podle tohoto data narození zkoumá, jaká je konstelace v této hodině, jaké souhvězdí právě vychází nad horizont, jaká je v hodině narození konstelace jiných hvězd k souhvězdí, a z toho vypočítává, jaký bude další průběh hvězdných konstelací během života tohoto člověka. A podle určitých představ, které si člověk utvořil o příznivém nebo nepříznivém vlivu určitých hvězd a hvězdných konstelací na lidský život, na základě těchto výpočtů předpovídá, co by mohlo v životě nějakého člověka nebo národa nastat. Tento astrolog se nám stěží jeví významnější než takové osobnosti, jakými byli starý židovský prorok nebo řecké prorokyně, nebo vůbec staří proroci, kteří vystupovali z obvyklého vědomí a v extázi prorokovali budoucnost jen z vědění, čerpaného z nadmyslna. Dnešním lidem, kteří se radí k osvícené části našich vzdělavců, na astrologických předpovědích nejvíce vadí to, že lze těžko poznat, co má společného pohyb hvězd a hvězdná konstelace s tím, co se děje v životě člověka, v životě národa nebo ve sledu časových událostí zde na Zemi. A protože pohled dnešního poznání je zaměřený na něco zcela jiného než na tyto souvislosti, nevěnuje se žádný zvláštní zájem ani tomu, co se objevovalo v dobách, kdy se i osvícená věda jevila jako slučitelná s astrologickým prorokováním, především jako s něčím určitým, něčím reálným.

### ***Kepler a Valdštejnův horoskop***

Kepler, velký badatel a učenec, udávající tón věděl, neobjevil jen svoje, tzv. Keplerovy zákony, byl nejen jedním z největších astronomů všech dob, ale věnoval se také astrologickému prorokování.<sup>EX 2)</sup> A v jeho době, krátce předtím a krátce poté, nacházíme četné opravdu osvícené duchy, kteří byli stoupenci téhož umění a kteří ze svého hlediska, uvážíme-li všechno objektivně, nemohli jinak, než brát toto prorocké umění, tyto prorocké znalosti tak vážně, podobně jako naši dnešní současníci berou vážně a důstojně nějaké vědecké odvětví. Lze

---

1 viz jeho slova „Pravda je, že božská výzva, vybízející člověka ke studiu astronomie, je vepsána do světa, ne sice slovy a slabikami, ale povahou věci samé, přiměřeností lidských pojmů a smyslů k souvislostem nebeských těles a stavů“ - viz R. Steiner: *Theosofie*, GA 9, Fabula 2010, pozn. vyd.

totiž snadno říci ohledně jakékoli předpovědi, která byla učiněna například při narození člověka, byla získána na základě hvězdných konstelací a v životě tohoto člověka se potvrdila, že tato souvislost hvězdné konstelace s životem člověka přece jen spočívá na jakési náhodě. Jistě, v nekonečně velkém počtu případů se musí přiznat, že frapantnost dojmu, který můžeme mít z potvrzení astrologických předpovědí, se zakládá prostě na tom, že člověk je překvapen výskytem takové předpovědi a zapamatuje si, co souhlasí, a zapomene na to, co nenastalo. V určitém ohledu má ovšem úplně pravdu onen řecký ateista, který jednou dorazil se svou lodí do jistého přístavního města, kde byla na obětním místě zavěšena určitá znamení těch osobností, které na moři učinily slib, že zavěsí toto obětní znamení na obětišti, pokud se po ztroskotání lodi zachrání. Na takovém obětním místě pak visela četná obětní znamení. Nebylo žádných pochyb: všechna pocházela od těch osob, které byly zachráněny při nějakém ztroskotání. Ale dotyčný řecký ateista usoudil, že pravdu bychom mohli poznat pouze tehdy, kdyby tam visela také znamení všech těch osob, které i přes svůj slib při ztroskotání lodi zahynuly. Tu by se pak ukázalo, z které strany bylo zavěšeno více znamení. Podobně bychom mohli říci: Objektivní úsudek bychom mohli získat jen tehdy, kdybychom zaznamenali nejen všechny naplněné, ale i všechny nenaplněné astrologické předpovědi. Ale i tváří v tvář takovému názoru, který je samozřejmě vždy možný, se mnohé předpovědi jeví nanejvýš překvapivé. Protože při těchto veřejných přednáškách nemohu předpokládat důkladnou znalost všech duchovních vědeckých základů, musíme poukázat také na to, co může dát všeobecnému vědomí představu o tom, jakou hodnotu mají příslušné záležitosti v oblastech, jimiž se zde zabýváme.

I největší skeptikovi se přece musí zdát nápadné, nastane-li například následující skutečnost. Valdštejn - abychom zůstali

u známých osobností - se obrací na velkého Keplera, jehož jméno každý vědec může vyslovit jen s úctou, aby od něho získal svůj horoskop, to znamená výpověď o jeho budoucím životě, která se má najít ve hvězdách. Valdštejnův horoskop byl zpracován s určitou opatrností. Nebyl sestaven tak, že by Valdštejn v určitém věku napsal Keplerovi, že se narodil tehdy a tehdy a přeje si od něho svůj horoskop, ale stalo se to jinak (a tak hloupé, jak se dnes věří, to přece jen nebylo): Byl vybrán prostředník, takže dotyčný, který měl vypracovat horoskop, nevěděl, o kterou osobnost se vlastně jedná. Bylo udáno pouze datum narození. Kepler tedy nevěděl, o koho se jednalo. Valdštejn měl tehdy za sebou již určitý počet zážitků, o nichž také požadoval, aby byly poznamenány. A pak měl být vypracován záznam dalších zážitků, zážitků budoucnosti. Kepler vyhotovil požadovaný horoskop a Valdštejn v něm shledal, jak tomu u četných horoskopů bývá, velkou shodu s mnohými svými zážitky. Pojal k horoskopu důvěru - je to proces, který se odehrál u mnoha lidí tehdejší doby - a v mnohých případech se mu podařilo si zařít život ve smyslu některých z těchto předpovědí. Jen musíme hned říci, že v jeho uplynulém životě četné skutečnosti souhlasily, ale mnohé také nesouhlasily. Stejně tomu bylo s tím, co se vztahovalo na budoucnost. Bylo tomu tak u mnohých horoskopů. V tehdejší době se však lidé řídili zvláštní věcí, jež spočívala v tom, že se řeklo: V hodině narození musí být něco nesprávného a dotyčný astrolog by snad mohl hodinu narození poněkud poopravit. Něco takového udělal také Valdštejn. Požádal Keplera, aby opravil hodinu narození; jednalo se přitom jen o naprosto nepatrnou věc; díky tomu však vyšla správná data, která nyní lépe souhlasila. Naproti tomu však musíme říci, že Kepler byl naprosto čestný muž, jenž podobné věci jako korekce hodiny narození vůbec nedělal rád. Z dopisu, který o tom tehdy Kepler napsal Valdštejnovi, vycítíme, že to nedělá rád, že by takový postup nemohl doporučit, neboť když se něco takového provede, mohli bychom tímto způsobem tvrdit všechno možné. Přesto se tomuto Valdštejnovo požadavku podřídil - bylo to v roce 1625 a také poté nadále podával údaje o budoucím Valdštejnově životě. Řekl mu zejména to, že podle

nynějšího výkladu hvězdných souvislostí budou pro Valdštejna mimořádně nepříznivé hvězdné konstelace v roce 1634. K tomu ještě dodal, že nyní, kdy ještě zbývá mnoho času, to může předpovědět, neboť i kdyby se Valdštejn rozčílil, tak jeho rozčilení do doby, kdy nastanou tyto nepříznivé okolnosti, už pomine, ale že nevěří, že by to bylo nebezpečné pro to, co by Valdštejn konal. Tyto skutečnosti byly předpověděny na březen 1634. A pohledte - několik týdnů před tímto datem se dostavily příčiny vedoucí k zavraždění Valdštejna. To jsou věci, které přinejmenším mohou překvapit.

### ***Michel Nostradamus a jeho předpovědi***

Ale vezměme jiné příklady, a to nikoli z řad druhořadých astrologů, ale takové, které se týkají osvícených duchů. Zde musíme připomenout mimořádně významnou osobnost této oblasti: myslím Michela Nostradama. Nostradamus byl významný lékař, který mezi jiným také mimořádně úspěšně působil při morových epidemiích. Lidé si ho hluboce vážili právě pro nesobecký způsob, jakým se oddával svému lékařskému povolání. Je však také známo, že se svojí nesobeckostí mnohdy vystavoval nepřátelství svých lékařských kolegů a že se ze svého lékařského povolání uchýlil do ústraní. Tu nepozoroval hvězdy jako Kepler nebo jiní hvězdáři, ale měl ve svém domě zvláštní místnost, do níž se uchýloval. Z tohoto prostoru - jak to vyplývá z jeho vlastních údajů - pozoroval hvězdy vlastně jen tak, jak se nabízely pohledu, nikoli tak, že by se zabýval zvláštními matematickými výpočty, ale pozoroval jen to, co může sledovat mysl, duše a imaginace, když se vystaví zázrakům nočního hvězdného nebe. Mnoho, mnoho hodin, hodin plného zanícení a zbožnosti strávil Nostradamus v této zvláštní komoře, poskytující volný pohled do všech stran na hvězdnou oblohu. Máme od něho nejen jednotlivé předpovědi, ale celou dlouhou řadu rozličných proroctví o budoucích událostech, k nimž došlo nejzvláštnějším způsobem. Takže ani zmíněný historik Kemmerich nemohl jinak, než žasnout a ještě po dlouhé době nedal dopustit na Nostradamovy předpovědi.



Nostradamus vystoupil nejprve s několika předpověďmi. Přirozeně byl ve své době nejprve vysmíván, protože nemohl poukázat ani na astrologické výpočty. Bylo mu, jako by se mu pohledem na hvězdy v pozoruhodných obrazech, imaginacích, ukazovala budoucnost, například jako na velkém obraze mu vyvstal výsledek bitvy u Gravelingenu v roce 1558, kterou Francouzi prohráli s velkými ztrátami. Jiná předpověď, kterou Nostradamus dal dlouho dopředu vzhledem na rok 1559, se týkala toho, že francouzský král Jindřich II. měl padnout v souboji. Lidé se tomu jen smáli. Královna sama se smála a usoudila, že podle toho lze nejsnadněji poznat, nakolik je to věrohodné, protože král je nad souboje povznesen. Ale pohledme: Král padl při turnaji v předpověděném roce. A můžeme uvést mnoho věcí, ke kterým došlo teprve později, a které, jsou-li vyloženy odpovídajícím způsobem, můžeme považovat za naplněná proroctví Nostradama.

### ***Tycho de Brahe***

Dalším osvíceným duchem šestnáctého století, který má opět velký význam jako astronom, je ***Tycho de Brahe***. Dnešní svět zná Tychona de Brahe sotva jinak než z výroků, že kopernikovský světový názor přijal jen z poloviny.<sup>EX3)</sup> Kdo ale jeho život zná důkladněji, ten ví, co Tycho de Brahe vykonal například pro vypracování hvězdných map, jak vynikajícím způsobem vylepšil tehdy existující hvězdné mapy, protože byl na svou dobu astronomem stěžejního významu, objevil nové hvězdy a tak dále. Ale Tycho de Brahe byl současně také člověk hluboce prostoupen nejen skutečností, že fyzické poměry na Zemi souvisejí s celým vesmírem, ale také tím, že i to, co lidé prožívají duchovně, souvisí s událostmi ve velkém kosmu. Tycho de Brahe nebyl jen velký astronom, který pozoroval hvězdy, ale události na nebi vztahoval na procesy v lidském životě.

A zajisté bylo překvapivé, že Tycho de Brahe již jako dvacetiletý člověk, když přišel do Rostocku, předpověděl smrt sultána Solimana, sice ne přesně na den, ale jen s malou nepřesností. Byl to nepřesný údaj, ale údaj, proti němuž se právě historik nemůže vzepřít,

neboť i kdybychom chtěli lhát, tak bychom nelhali polovičatě a nezamíchali do výsledku rozdíl několika dní.

Od Tychona de Brahe si dal poté dánský král vypracovat horoskop pro své tři syny. V případě syna Christiana horoskop souhlasil, méně již souhlasil u druhého syna Ulricha, ale o třetím synu Janovi podal Tycho de Brahe pozoruhodnou předpověď, vyjádřenou a převzatou z pohybu hvězd. Celá konstelace, všechno, co bylo ohledně vévody Jana možno vidět, bylo to, že je a zůstane křehkým člověkem, který se sotva dožije vysokého věku. Protože hodina narození nebyla zcela jistá, dospěl Tycho de Brahe ke svému údaji s velkou opatrností: možná zemře v osmnáctém, snad v devatenáctém roce, neboť tu nastanou zvlášť nepříznivé konstelace. Chci ponechat stranou, zda to učinil s určitého ohledu na rodiče nebo z jiného důvodu, neboť napsal, že by ovšem bylo možné, že by tato hrozivá konstelace vzhledem k osmnáctému nebo devatenáctému roku života vévody Jana mohla být překonána - pak by byl Bůh jeho ochráncem. Ale musíme si ujasnit, že tyto okolnosti tu byly, Jan měl především mimořádně nepříznivou konstelaci s Marsem, a byl proto v raném mládí vystaven komplikacím souvisejícím s válkou. Ale mohlo se doufat, že tuto dobu překoná, protože ve vztahu k této konstelaci se ještě příznivě nad Marsem nacházela Venuše. Ale pak by právě s osmnáctým, devatenáctým rokem přišla ona nepříznivá, nebezpečná konstelace, která měla být vyvolána Janovi nepřátelským Saturnem, a která ukazovala, že by měl být vystaven „vlhké, melancholické“ nemoci, která má přijít z určitého neobvyklého okolí, do něhož tento člověk bude přemístěn.

Jak probíhal život vévody Jana? Jako mladý muž byl zapleten do tehdejších politických vztahů, byl poslán do války a zúčastnil se bitvy u Ostende a v důsledku toho pak musel - což Tycho de Brahe obzvláště předpovídal - prožít velké bouřky na moři. Má-

lem zahynul. Pak začala jednání spřátelené strany o sňatku vévody Jana s carovou dcerou a on sám byl z tohoto důvodu povolán zpět do Dánska. To mohl Tycho de Brahe vyložit tak, že Mars síce vévodu tvrdě zasáhl, ale komplikace pocházející z nepříznivých vlivů Marsu byly zadrženy vlivy, které přicházely z Venuše, jež je dle horoskopu ochránkyní milostných vztahů, takže Venuše zprvu vévodu Jana chránila. V jeho osmnáctém, devatenáctém roce ale přišel nepřátelský vliv Saturnu. Vévoda byl poslán do Moskvy a dostal se až do Petrohradu. Můžeme si udělat představu o tom, v jaké náladě pohlížel dánský dvůr na mladého vévodu. Probíhaly všechny přípravy ke svatbě a každou hodinu se očekávala zpráva o uskutečnění tohoto spojení, ale místo toho přišlo nejprve hlášení, že se svatba hraběte zdržela, pak přišly zprávy o vévodově onemocnění a nakonec zpráva o jeho smrti.

Na současníky působily tyto věci zarážejícím způsobem, ale nedá se popřít ani to, že takové věci musí zarážet i pozdější generace. A nakonec je také pravda, že světové dějiny občas milují humor. Humorné je například to, jak v jiné oblasti dopadl onen profesor, který tvrdil, že ženský mozek váží méně než mužský, a když byl po jeho smrti zvážen jeho mozek, vyšlo najevo, že váží velmi málo, takže padl za oběť humorné hře ducha světa. Tak se vedlo i *Gi-ovannimu Pikoví delia Mirandola*, jemuž byl sestaven horoskop. Bylo mu řečeno, že je mu Mars obzvláště nepříznivý a že mu přinese velké neštěstí. Mirandola byl odpůrcem podobných proroctví. Lucius Bellantius<sup>19)</sup> mu však ještě dokázal, že všechno, co namítal proti hvězdopravectví, je nesprávné. Zemřel přesně v tom roce, v němž měl přijít pro něj nepříznivý vliv Marsu.

Tak bychom mohli uvést nespočet příkladů a mohli bychom nabýt přesvědčení, že mít námitky proti podobným údajům je každopádně v určitém smyslu snadné. Jistě, musíme brát vážně i námitku velmi významného dnešního astronoma (jehož je nutno mimořádně ctít především pro jeho humanitární snahy) proti tomu, co všechno lze tvrdit ve prospěch naplnění předpovědi Valdštejno- vy smrti podle Keplerova horoskopu. Musíme přiznat, že je nutné brát vážně, pokud

proti tomu *Wilhelm Forster* namítl, že Valdštejn znal tuto skutečnost. Přiblížil se dotyčný rok, a když si vzpomněl na svůj horoskop, otálel a nezasáhl správně, jak by to byl jinak asi udělal, a tímto způsobem si sám přivodil nešťastný konec. Takové věci se budou moci namítat stále. Na druhé straně ale musíme uvážit, že můžeme-li vůbec dát na vědecké důkazy u vnějších dat, pak ony údaje i v dnešní době postačí ke stanovení vědeckých skutečností, které - řekněme - nevyžadují žádné exaktnější důkazy.

Mnohé věci mohou být naprosto problematické, ale neměli bychom se proto uzavírat tomu, že pečlivé srovnávání minulých životních dat, přičemž člověk pracoval s údaji, které bylo možno získat z hvězd, vedlo k důvěře v to, co se mělo stát teprve v nadcházejících dobách. V případě všeho, co se nezdařilo, lidé již pohlíželi jen na tento nezdar a neobjevovali zarážející souvislosti, ale přesto to nepřijímali naprosto nekriticky. Lidé tehdejších dob uměli také využívat určitou kritiku a u mnohých věcí ji zřejmě opravdu hodně používali.

### ***Cyklické zákonitosti lidského života***

Ať o těchto věcech přemýšlíme jakkoli, chtěl jsem uvést z několika příkladů ty nej nápadnější, abych ukázal, že i po způsobu dnešní vědy s jejími metodami je možné o těchto věcech mluvit vážně. A když vezmeme do úvahy vše, co se staví proti, tak přestože se postavíme zcela odmítavě k obsahům, asi bychom měli souhlasit alespoň s jedním: že důvody, o něž se opírali osvícení duchové poměrně nedávné doby, nejsou důvody špatné, ale dobré, jsou to důvody důstojné člověka. A i kdybychom sami tyto důvody odmítali, musíme si říci: Vidíme, že v oné době působila tato fakta na osvícené duchy tak, že tito duchové, nehladě vůbec na detaily, věřili v souvislost toho, co se děje v jednotlivém lidském životě a v životě národů, a věcí, které se odehrávají ve velkém světě, ve vesmírném prostoru. Tito lidé věřili v tento vztah makrokosmu, velkého světa, s mikrokosmem, malým světem.

V co vlastně věřili? Věřili, že lidské životy na Zemi, tak jak se

odehrávají, nejsou pouze chaotickým tokem událostí, ale že v těchto událostech panuje zákonitost, že podobně jako existuje cyklická zákonitost v nebeských událostech, tak existuje určitá cyklická zákonitost a určitý rytmus i v lidských a pozemských poměrech. Abychom si mohli porozumět v tom, co máme na mysli, upozorníme na několik skutečností, které se opravdu, budeme-li chtít je zkoumat, mohou stát předmětem zkušenosti, podobně jako jsou jím dnes nejexaktnější skutečnosti vědecké chemie nebo fyziky. Jenom musíme provést pozorování v odpovídajících oblastech.

Předpokládejme, že sledujeme nějakou zvláštní skutečnost, která se odehrává v lidském životě během dětství. Kdo lidskou bytost pozoruje tak, že se zaměří na delší časové úseky, vypátrá podivuhodné souvislosti. Vyplyne mu pozoruhodná souvislosti mezi neranějším dětským životem a nejpozdějším stářím. Takže, i když obráceně, můžeme naprosto přesně upozorovat souvislost mezi tím, co člověk prožije v podvečer svého života, a tím, co prodělal v mládí. Pak budeme moci říci: Jestliže jsme například v mládí prodělali rozrušení ze zvláštních stavů úzkosti, pak se může stát, že toho budeme ušetřeni po celý svůj život, ale ve stáří se vyskytnou zvláštní věci, o nichž můžeme vědět, že jejich příčinu máme hledat ve stavech úzkosti v nejranějším dětství.

Opět jiné souvislosti existují mezi věkem dospívání a dobou předcházející stařeckému věku. Život se odehrává v kruzích. Můžeme ale jít ještě dále. Předpokládejme například, že někdo by byl ve svém osmnáctém roce vytržen ze svého dosavadního běhu života. Možná, že do té doby mohl studovat, ale v osmnáctém roce byl vytržen ze svého studia a musel se stát obchodníkem, snad proto, že jeho otec přišel o majetek a tak dále. Tady by se mohlo ukázat, že dotyčný se nejprve ve svém povolání necítí vůbec nešťastný. Vidíme však, že po několika letech v jeho životě nastávají docela zvláštní těžkosti. Jestliže takového člověka vedeme moudře a chceme mu pomoci překonat určité těžkosti, pak nemůžeme aplikovat nějaké všeobecné abstraktní zásady, ale musíme si ujasnit to, že jelikož

byl v osmnácti letech vytržen ze svých životních poměrů a ve čtyřicetiletých letech má zvláštní duševní potíže, těžkosti se objevily po šesti letech; že tedy šest let předtím, asi ve dvanáctém roce, najdeme v duševním životě dotyčného člověka nějaké události, které tyto těžkosti podmínily a ty nám pravdivě objasní, co se odehrálo ve čtyřicetiletých letech: šest let před tím, šest let potom - změna povolání je uprostřed. Jako u nějakého kyvadla, které se vychyluje doprava doleva a ve středu je bod, kde je rovnovážná poloha. V tomto případě je osmnáctý rok uzlovým bodem vůči kyvadlovému výkyvu života. To, co tu bylo v životě dříve, odehrává se tak, že příčina, která byla založena dříve, má svůj účinek stejný počet let po tomto středovém bodu. Tak je to s celým lidským životem.

Lidský život neprobíhá nepravidelně, ale určitým způsobem pravidelně a zákonitě. Jednotlivec to nepotřebuje vědět. Ale v každém lidském životě existuje životní střed, a to, co je před tímto životním středem, mládí a dětství, jakoby vložilo příčiny do klína následujících událostí, a to, co se odehraje určité roky před tímto životním středem, projevuje se ve svých účincích ve stejném počtu let po něm. A tak jako je smrt protilehlým bodem narození, tak jsou události dětství příčinou událostí, které se stanou v letech, které předcházejí smrti. Tak chápeme život.

Rozumově pochopíme život jen tehdy, když postupujeme nazpět tak, že například v případě chorobného stavu, který se objeví v padesáti čtyřech letech, si vyhledáme životní uzlový bod, kdy člověk procházel zvláštní životní krizí, a odtud počítáme nazpět a najdeme událost, která se k padesátému čtvrtému roku má jako narození ke smrti, to znamená v určitém vztahu obráceně. Události v lidském životě jsou uspořádány určitým způsobem tak, že se dají sledovat zákonitě. To neodporuje naší svobodě, třebaže obvykle je největší starostí lidí tvrzení, že takový zákonitý průběh událostí by přece odporoval lidské libovůli, lidské svobodě. O to se ale nejedná, tak se to může zdát jen neškolenému myšlení. Kdo například ve svém patnáctém roce vloží do klínu času nějakou příčinu, jejíž účinek zažije v padesátém čtvrtém roce, ten se pro tento rok zba-

je své svobody stejně málo jako člověk, jenž si staví dům, který má být hotov v příštím roce, a pak se do něho nastěhuje. Při přesném logickém myšlení nebudeme moci říci, že se zbavujeme svobody, když zakládáme příčiny pro pozdější události (kdy se pak do domu nastěhujeme). To nemá přímo se svobodou života vůbec nic společného.

### ***Cyklické zákonitosti v životě národů***

Podobně jako v jednotlivém lidském životě existují cyklické souvislosti, tak existují v životě národů, a vůbec pro život na Zemi. V dřívějších přednáškách již bylo uvedeno a později na to ještě poukážeme, že vývoj našeho lidstva na Zemi rozdělujeme do kulturních epoch následujících po sobě. Máme jeden kulturní časoprostor, který označujeme na základě toho, že se v něm odvinula babylonsko-asyrsko-egyptsko-chaldejská kultura. Poté následuje časoprostor, který označujeme jako řecko-latinský, do něhož spadají všechny skutečnosti řeckého a římského světa. Potom máme dnešní období, které počítáme od zániku světa Řeků a Římanů až do naší doby, a které, jak ukazují všechny příznaky, bude trvat ještě dlouho. Tak máme tři po sobě následující kulturní epochy.

Kdo pozorněji sleduje život národů v těchto třech po sobě jdoucích epochách, ten pozná, že řecko-latinská doba byla něco jako životním uzlovým bodem v dějinách vývoje lidstva. Řecko-římská kultura má proto v sobě něco zvláštního, fascinujícího. Způsob, jakým se vyjímá řecké umění, utváření řeckého a římského státu, co je římské právo, římské státnické umění a co tvoří pojetí římského občana - to je něco, co zde existuje jako jakýsi bod rovnováhy v proudech vývoje lidstva. Pak máme naše kulturní období, a předtím egyptsko-chaldejské. A člověk, který dokáže tyto poměry sledovat do dostatečné hloubky, může pozoruhodným způsobem vnímat, jak se dnes odehrávají určité jevy egyptsko-chaldejské epochy, ovšem v pozměněné podobě, ale přesto jsou s nimi spřízněné.

Do vývoje byly tehdy vloženy příčiny, které se nyní opět objevují v současné době. Pak vnímáme jako pozoruhodnou připomínku, že se

nyňi, byt' v jině podobě, objevují nejen určité druhy lidské hygieny, například způsob mytí, ale i určité postoje k životu, které se vyskytovaly ve starém Egyptě. Vidíme, že to, co bylo ve starém Egyptě založeno jako příčina, se dnes objevuje ve svých účincích. Jako bod klidu se mezi nimi nachází řecko-římská kultura. A egyptsko-chaldejské kultuře zase předchází kultura, kterou označujeme jako praperskou. Podle zákona cyklického vývoje lze potom jako v předtuše doufat, že podobně jako se egyptsko-chaldejská doba opakuje v našem kulturním cyklu, bude se praperská doba opakovat v období následujícím po našem období. V průběhu lidského vývoje existuje neustálá zákonitost, nikoli nepravidelnost a chaos. Ovšem také nejde o takovou zákonitost, jak se mnohdy domnívají historikové, kteří příčiny všeho, co se dnes děje, hledají v bezprostředně předcházející době a příčiny události nejbližší minulosti hledají opět v bezprostředně předcházející době a tak dále, takže se konstruuje řetěz událostí, kde jedno neustále následuje za druhým. Ale při přesnějším pozorování se to tak nejeví, ale vycházejí najevo kruhové oběhy a křížení, takže něco, co zde bylo dříve, zůstává nějakou dobu skryto a objevuje se opět později. Co tu bylo ještě dříve, objevuje se ještě později a tak dále. To ostatně můžeme odvodit již z vnějšího pozorování vývoje lidstva.

### ***Duchovní zákonitost a účinky karmy***

Pro toho, kdo byl přítomen posledním dvěma přednáškám a již začíná také z duchovně-vědeckého hlediska pronikat do průběhu vývoje lidstva, vychází najevo ještě mnoho dalšího, totiž že ve skutečnosti je v proudu veškerého dění, v proudu vývoje zakotvena hluboká duchovní zákonitost. A v okamžiku, kdy člověk dospěje k jistému prohloubení svého duševního života, jak jsme to již charakterizovali, pronikne rovněž ke zření těchto hlubších vnitřních souvislostí. Je sice pravdou, že u ničeho se nelze tak snadno splést,



nežli v případě toho, co patří do této oblasti, že zde dokonce můžeme snadno dostat do blízkosti šarlatánství, možná i podvodu a všeho toho, co vychází vstříc nemorálním lidským pudům a instinktům.

### ***Důležitost odpovídajících cvičení***

Na druhé straně je však pravdou, že člověk je schopen vyloučit osobní prvky a oživit vnitřní skryté duchovní síly, takže nebude rozvíjet pouze to, co zná ze svého okolí, na co si vzpomíná jako na svůj vlastní život a na život svých známých, ale že se osvobodí od všeho, co tvoří jeho osobní, jeho smyslový pohled. Pokud člověk, jak jsme to popsali v první a druhé přednášce, takto vystoupí ze své osobnosti a uvědomí si, že v něm jsou ještě vyšší síly, které je třeba pouze rozvinout odpovídajícími cvičeními (která již byla charakterizována a budou charakterizována i nadále)<sup>3</sup>, a pokud díky těmto cvičením vyzvedne na povrch síly ležící ještě hlouběji, pak stane-li se něco v lidském životě, v určitém čase vyjdou najevo také hlouběji tkvící příčiny a člověk vytuší, že všechno, co se děje v čase, tak nebo onak vrhá účinky do budoucnosti. To je zákon, s nímž se setkáváme i prostřednictvím duchovní vědy - že vše, co se odehrává, také v duchovní oblasti, se jen tak nerozplyne v proudu bytí, ale má to své účinky, a my musíme hledat zákon, na jehož základě se tyto účinky objevují v pozdějších obdobích. Díky tomuto poznání se dostaneme vůbec k uznání, že tento život mezi narozením a smrtí obsahuje také příčiny pro návrat naší individuality na Zemi, takže příčiny v nynějším životě se projeví v příštím životě jako účinky. Jako je poznání účinků karmy výsledkem pochopení, že příčiny spočívají v lůně času a opět se proměněné objevují jako účinky, tak je tento zákon výsledkem poznání, že ve vývoji lidského života existují zákony a že duše může probudit síly, které jsou schopné do těchto zákonů proniknout. Toto v podstatě všichni lidé, kteří prorokování brali vážně, nebo se jím zabývali, vnímali jako pochopení, jako základní

---

<sup>3</sup> Viz např. G. Kuhlewind, G.: *Od normálního ke zdravému vědomí*, Fabula 2009 a D. Klocek, *Alchymie duše*, Fabula 2010, pozn. vyd.

naladění své duše.

### ***Sedmiletá období v lidském životě***

Duše potřebuje především záchytné body. Skutečnosti celého světa jsou navzájem propojeny. Jako je ve svém fyzickém životě člověk závislý na větru a počasí, tak je nutné alespoň předpokládat, i když v jednotlivostech nemáme vůbec jasno, že všechno, co nás obklopuje, spolu určitým způsobem souvisí. Třebaže v těchto souvislostech nehledáme přírodní zákony na způsob dnešních přírodních zákonů, přece jen můžeme z toho, co se nám jeví z pohybu hvězd, v jejich konstelacích, vyvodit něco, co lze zformulovat myšlenkou: Tam venku pozorujeme harmonie, které v nás mohou vyvolat podobné harmonie a podobné rytmy, podle nichž probíhá lidský život.

Jiné úvahy nás potom přivedou k jednotlivostem. Uvedme především následující. Když pozorujeme lidský život přesněji, jak se můžeme dočíst v malém spisu „Výchova dítěte z hlediska duchovní vědy“, vidíme, že lze rozlišit tato období:

- první léta života až k výměně zubů,
- další léta až k pohlavní zralosti,
- léta až k jednadvacátému roku a potom opět dále k osmadvacátému roku.

Tato sedmiletá období v lidském životě se veškerým svým charakterem liší, takže nové druhy schopností se objevují až po nástupu určitého období. Jsme-li schopni se tím zabývat, pak se nám naprosto zřetelně ukazuje, že v lidském životě existuje rytmický průběh, který lze určitým způsobem nalézt také na hvězdné obloze. Zkoumání života z tohoto hlediska je velmi pozoruhodné, ale musíme to zkoumat pouze objektivně, klidně, bez fanatismu a nepřátelství. Pak zjistíme, že kolem osmadvacátého roku se v duši odehrává něco, co vskutku u mnoha lidí probíhá tak, že se dá říci

- po čtyřikrát sedmi letech života se ukončí něco důležitého. Čtyřikrát sedm let života, což je přibližně dvacet osm let, i když ne úplně přesně, to je také doba, kterou potřebuje ke svému oběhu Saturn.

Během této oběžné doby projde dráhou sestávající ze čtyř částí, projde tedy všemi znameními zvěrokruhu. Jeho oběh určitým způsobem opravdu obrazně odpovídá průběhu lidského života od narození do dvacátého osmého roku. A podobně jako dělíme kruh na čtyři části, můžeme i tuto dobu opět dělit dále a rozdělit těchto dvacet osm na období, z nichž každé trvá sedm let. Tu vidíme, že v oběhu jedné hvězdy ve velkém kosmickém prostoru je ve skutečnosti dáno něco, co se podobným způsobem projevuje v lidském životě.

### *Vztah chodu hvězd k lidskému životu*

Podobně jako jiné události probíhající na nebi se v lidském životě projevuje také rytmičnost. Když bude jednou prostudována a dále rozvinuta nauka berlínského lékaře *Fliese*<sup>20)</sup> o podivuhodné řadě zrození a úmrtí, již si dnes málokdo všimá a která je mimořádně duchaplná, ale je teprve na počátku, pak uvidíme, jak rytmická jsou narození a úmrtí v životě lidstva. Ale vše je dnes teprve v počátcích vědeckých průzkumů.

Až bude nalezen vztah chodu hvězd k lidskému životu, pak se přijde na to, že není zapotřebí nic jiného, než se dívat na chod hvězd jako na nebeské hodiny a na lidský život jako na rytmus, který probíhá sám o sobě, ale přece jen v určitém vztahu ke hvězdám.

Ačkoli nebudeme hledat příčiny ve hvězdách v přírodovědeckém smyslu, přesto si můžeme utvořit představu o tom, že lidský život probíhá díky určité vnitřní spřízněnosti v podobném rytmu. Když například časně ráno vyjdeme před dveře, nebo se podíváme z okna, ve stejnou dobu vidíme jít nějakého člověka, o němž víme, že jde do svého úřadu nebo podobně, podíváme se na hodinky a víme, že dotyčný člověk kráčí vždy v určitou hodinu kolem nás. Bylo by tedy bezdůvodné, víme-li toto, kdybychom se najednou

zaměřili na hodinky a řekli: Jestliže hodinové ručičky ukazují *tolik a tolik*, můžeme očekávat, že tento člověk půjde okolo? Jsou ručičky hodinek příčinou, jsou určující pro člověka, který jde kolem? Příčiny tkví úplně někde jinde, ale díky určitému rytmu lze předpokládat, že v určitém čase dotyčný opravdu půjde okolo nás a nemusíme hledat příčiny ve hvězdách. Ve hvězdách tak můžeme vidět světové hodiny, které udávají rytmus, podle kterého se odehrává lidský život a život národů.

### ***Tycho de Brahe, Kepler a Nostradamus a poznatky duchovní vědy***

Tyto poznatky nám i dnes poskytnou důležitá hlediska pro pozorování života. Duchovní věda má na tyto hlubší souvislosti poukázat, protože může pracovat s mnohem hlubšími prostředky. Nyní také pochopíme, proč Tycho de Brahe, Kepler a jiní postupovali jako matematici, nejvíce Kepler, Tycho de Brahe již méně. Kdo se totiž vžije do zvláštního duševního života Tychona de Brahe, zjistí, že vůbec nebyl tak vzdálený duševnímu životu Nostradama.

U Nostradama však zřetelně pozorujeme, že nepotřeboval počítat, ale že seděl ve své nahoru otevřené komoře a nechal na sebe působit hvězdný prostor. Že k tomu měl odpovídající schopnosti, to se připisuje zvláště příznivým dědičným vztahům jeho organismu, který nekladl žádné překážky. Potřeboval ale ještě něco jiného, jak říká: klidnou, trpělivou duši, která vyřadila vše, co ho jinak v životě obklopovalo, která odstraňuje všechny myšlenky a hnutí, především všechny starosti, vzrušení a trápení obyčejného života, všechny vzpomínky na všední život. Vůči hvězdám se duše musí stavět jako čistá a svobodná. Potom v ní něco vyvstane, tak jako vyvstalo v Nostradamově duchu - což je zcela přesně vidět - v obrazech to, co pak zvěstoval. Viděl to před sebou jako v obrazech, jako ve scénách. A kdyby se vyjadřoval astronomickými výrazy a kdyby lidský osud předvídal například tak, že by řekl, že bude Saturn nepříznivý, nebo že bude nepříznivý Mars, pak by při svých předpovědích osudu nemyslel přímo na fyzický Saturn nebo na fy-

zický Mars na obloze, ale myslel by takto: Tento muž má válečnický charakter, má temperament válečníka, zároveň však má v sobě něco, co je melancholické, co ho může vystavovat určitým tísnivým náladám, které mohou zacházet až do tělesnosti. To vidí, nechává to působit v duchu vedle sebe a tu mu vznikne obraz budoucích událostí v životě dotyčného člověka, tady působí zároveň sklon k melancholii a válečnické naladění člověka - Saturn a Mars.

To jsou jen symboly. Když říká Saturn a Mars, tak chce říci, že v člověku je něco uvnitř, co proniká k tomu, co se mu jeví jako scéna a obraz, co však lze srovnat s polohou opozice nebo konjunkce Marsu a Saturnu na nebi. Ale pro to, co chce říci, je to jen výrazový prostředek, jen symbol. Pozorování harmonie hvězd uvolňuje v Nostradamovi naladění věštecké schopnosti, která mu umožňuje nahlédnout do duší hlouběji, než je normálně schopen.

Vidíme tedy člověka, který specifickým chováním umí probudit vnitřní síly lidské duše, odpočívající skrytě v člověku. Když úplně vyloučí starosti a obavy a ztratí náklonnost k vnějšímu světu, vyvolává v sobě náladu zbožnosti a úcty k Božství. A když zcela zapomene na sebe, necítí sama sebe a potom může říci, že v jeho duši se v těchto okamžicích potvrzuje to, co bylo vždy jeho heslem: Je to Bůh, který zde promlouvá mými ústy. Ó člověče, existuj e-li něco, co ti mohu říci, něco, co se tě týká, přijmi to jako zvěst pro tebe z milosti tvého Božství! - Tato úcta k tomu patří! Jinak věštecký dar není pravý. Toto naladění od začátku pečuje o to, aby ten, kdo tento věštecký dar má, nezneužil jej v nemorálním nebo nějakém neušlechtilém smyslu.

V případě Tychona de Braha vidíme přechod mezi charakterem Nostradama a Keplera. Když studujeme duši Tychona de Brahe, připadá nám jako někdo, kdo se na základě svého dřívějšího života rozpomenuje na názory, které měl, např. když prorokoval v Řecku. Je v něm něco, co bývalo v duši starého Řeka, jenž chtěl všude vidět harmonii světů. To se v něm stalo naladěním, jako by astronomický výpočet byl jen berličkou poukazující na to, že v duši se nacházejí síly, které v něm vyvolávají obrazy dřívějších příčin, týkajících se událostí budoucnosti nebo minulosti.

Kepler je již matematický, vědecky abstraktní duch ve smyslu duchů naší současnosti, kteří se nyní objevují v ještě vyšší míře. Víceméně proto je již odkázán na pouhé výpočty, které přirozeně zase souhlasí, protože podle zkušeností dosažených jasnovidným způsobem, nebeské konstelace jsou nastaveny na lidský život. Astrologie se tedy stále více stávala pouhým výpočtem. Stále více se ztrácel věštecký dar, který měl ještě Nostradamus. Přechod budeme ještě sledovat v přednášce „Od Paracelsa k Goethovi“.<sup>21</sup> Věštecký dar se rozplynul v abstraktním poznání, v čistém, intelektuálním, astrologickém prorokování a můžeme říci: Jakmile se věštecký dar stal pouhým astrologickým proroctvím, byl již pojat intelektuálně, rozumově.

### ***Staří hebrejští proroci a správné poznání minulosti***

Čím jdeme více nazpět, tím více shledáváme, že to, co měli staří proroci sdělit o životě svých národů, vzcházelo ze základů jejich duše. Tak tomu bylo v případě židovských proroků: na základě svého bezprostředního spojení s Bohem, na základě okolnosti, že se osvobodili od své vlastní osobnosti a od svých osobních záležitostí, mohli se věnovat velkým událostem ve svém národě a nahlížet na to, co jejich národ čekalo. Jako dnes může vychovatel předvídat, že se v dítěti objeví vlastnosti, které se musí opakovat ve stáří, tak se židovskému prorokovi zjevuje duše jeho národa jako celek, a to, co se v minulé době vyskytovalo jako příčiny, uložilo se v jeho duši a působilo tak, že účinky vnímal jako grandiózní tušení. Jaký význam to ale mělo pro lidský život, jaký smysl měla tato existence proroctví?

Na to přijdeme, když si ujasníme, že existují velké osobnosti, s nimiž budeme vždy spojovat plynutí dějinných událostí. I když lidé by vždy velice rádi všechno znivelizovali, protože je nepříjemné, když nějaká osobnost zvlášť vyčnívá nad ostatními lidmi,

neboť dnes se vyžaduje rovnost vzhledem ke všem schopnostem. Třebaže tedy obecně převládá tendence popírat, že jisté osobnosti jsou schopnější nežli ostatní, v dějinném vývoji přece jen existují takové velké, pokročilé, vůdčí osobnosti (v procesu vývoje lidstva jsou vůdčové dvojího druhu). Dnes to již totiž zašlo tak daleko, že největší událost ve vývoji lidstva nebo vůbec ty největší události jsou posuzovány tak, jako by se nevztahovaly k nějaké osobnosti, ale jako by samy vyrůstaly z idejí. Dnes se vyskytuje teologický směr, který se stále ještě nazývá křesťanským, ale tvrdí, že nebylo zapotřebí, aby Ježíš Kristus existoval jako jednotlivec. Jeden z těchto teologů dokonce na námitku, že světové dějiny přece tvoří lidé, řekl, že je to samozřejmé asi tak, jako je samozřejmé, že les se skládá ze stromů, ale že na tom nezáleží, nikdo nevyniká; prostě tak, jako stromy tvoří les, tak lidé tvoří světové dějiny.

Ale má tento výraz „les sestává ze stromů“ něco společného s tím, s čím se setkáváme v dějinách? Musíme se jen divit, jak málo logiky se tím vyjadřuje, neboť dotyčný by se měl zamyslet hlavně nad tím, že tento les je nutné posuzovat z hlediska činnosti člověka nebo mnoha lidí. Musíme si položit otázku, zdali by les přece jenom nemohl vzniknout tak, že se zasadila dvě nebo tři semena, z kterých mohl vyrůst celý les. Zajisté, les sestává ze stromů, ale jako je nutné nejprve vypátrat, zda nevznikl z jednoho nebo více semen, tak je i v dějinách lidstva zapotřebí zkoumat, zda události ve vývoji lidstva nepocházejí od toho nebo onoho jednotlivce, který „oploдил“ ostatní.

Kdo uvažuje o světových dějinách takto, přijde na to, že lidé, kteří vedou proud vývoje lidstva, mají nadprůměrné síly. Jiná věc je, zda tyto síly použijí v příznivém nebo nepříznivém smyslu. Z těchto přebytečných sil působí na své okolí. Přebytečné síly, které člověk nepotřebuje pro sebe, se mohou uplatnit buď v činech, nebo naopak, v bezprostředních činech nemají žádné uplatnění. Na případu činorodých lidí vidíme, jak se to, co člověk v sobě nese jako síly, bezprostředně realizuje v činech. Jsou ale lidé, kteří sice mají předpoklad k tomu, aby to, co mají ve svých silách, realizovali v činech, ale když tak chtějí učinit, vždy se jim naskytne nějaká překážka.

Zajímavým případem je právě Nostradamus. Byl to Žid, který jako lékař zdárně působil uzdravujícím způsobem a svojí činností přinášel mnoha lidem dobro. A poněvadž lidé mnohdy nesnesou, když někdo činí dobro, tak přišla závist a Nostradamus byl obviněn, že je kalvinista. Žid a kalvinista, to byly tehdy dvě nepřijatelné věci a tak se stalo, že byl nucen stáhnout se z mnohostranné obětavé činnosti, kterou vyvíjel jako lékař, a vzdát se svého povolání. Ale i když se stáhl z této činnosti, nebyly v něm snad i nadále ony síly, které používal v této vzrušující činnosti? Stále ještě v něm byly tytéž síly. Ve fyzice se věří v zákon na zachování energie, přenesme jej tedy zdravým způsobem na duševní síly. U Nostradama tomu bylo tak, že když zastavil svoji činnost, jeho síly nabraly jiný směr. Kdyby zůstal lékařem, neměly by vzhledem na budoucnost žádný jiný vliv. Nebo snad na budoucnost nemá žádný vliv, když se nějaký člověk uzdraví, zatímco by jinak možná zemřel? Nepokračuje zde snad jeho činnost v dalším průběhu událostí dále do budoucnosti? Kde je vlastně konec toho, co se zde uskutečňuje jako činy? Proud činů pokračuje dále. Stáhneme-li se z nějaké činnosti jako Nostradamus, tak je proud činů náhle přerušen, již zde není, ale síly jsou zde stále. Síly, které zůstaly v jeho duši, se přetvořily tak, že to, co by se možná jinak ukázalo jako nejbzdálenější účinky jeho činů v budoucnosti, se projevilo jako věštecký dar a vynořovalo se před ním v obrazech. Vidíme, že jeho činy jsou přeměněny. A jinak tomu není ani u jiných prorockých osobností všech dob, ani u starých židovských proroků. Staří hebrejští proroci byli - jak ukazují biblické dějiny - muži niterně spojení se vším, co žilo v duši jejich národa jako síly, co plynulo v proudu času z minulosti do budoucnosti. Nebyli závislí na vlastní duši a na osobním životě a také to nebyly povahy realizující se v činech. Zajisté však to byly takové osobnosti, které měly v sobě přebytečné síly, jež od začátku vystupovaly tak jako Nostradamovy síly po své přeměně. V mohutných snových obrazech se jim proto ukazovalo to, co by se jinak realizovalo v činech. Věštecký dar je bezprostředně spojený s nutkáním

k činu, projevuje se jen jako metamorfóza nutkání k činu, které



způsobují nadbytečné síly v duši.

### *Věštecký dar a nové duševní síly*

Věštecký dar jasnozřivosti se tedy nejeví jako nepochopitelný, ale může se zcela zapojit do logického způsobu myšlení našich přírodních věd. Na základě toho ale také poznáváme, že takový věštecký dar nás vyvádí nad bezprostřední přítomnost. A cokoli, co má působit mimo bezprostřední přítomnost - jak to jen může působit? Mimo bezprostřední přítomnost může působit jen ten člověk, který má ideály. Ideály jsou však současně něčím abstraktním. Člověk si je představí a věří, že skutečně mohou odpovídat naší současnosti. Kdo však chce působit z nadmyslového světa a chce uskutečnit to, co na něj z nadmyslového světa působí, ten nepřejí má abstraktní ideály, ale snaží se proniknout k příčinám, které leží v lůně času a ptá se: Jak se tyto příčiny projevují v čase? Nespolehá se na svůj rozum, ale na svůj věštecký dar. Správné poznání minulosti, pokud však není skutečně rozumem, nýbrž se ukládá do hlubších vrstev duševních sil, vždy nechává v duši vytanout obrazy budoucnosti, které jsou více nebo méně odpovídající. I dnes je tomu tak, že pokud se někdo, kdo dar prorocství používá správně, ponoří do chodu vývoje lidstva v dávné minulosti, pak mu vystoupí obraz, jenž zde existuje jako konkrétní ideál a vypadá asi tak, že si řekneme: Žijeme v době, kdy je lidstvo na přechodu, jisté síly jisté síly, které byly až dosud v duši pouze temné, stále více vycházejí najevo. A stejně jako člověk má dnes mysl, rozum a fantazii, bude v nedaleké budoucnosti v duši člověka existovat něco jiného, něco jako nová duševní síla, kterou se prosadí touha poznávat nadmyslový svět. Vidíme, jak se duše dosahuje nového smyslu.

Vznik této nové duševní síly vidíme již dnes. Když jsme podníceni působením toho, co se stalo v minulosti, a vznikají v nás obrazy toho, co se musí stát v budoucnosti, pak nemáme impulsy fanatika, ale impulsy, jež působí z reality a říkají nám, proč se ve vztahu

k duchovnímu vývoji současnosti chováme určitým způsobem. To je v podstatě smysl veškerého proroctví. Zdá se, že smysl proroctví může být dosažen i tehdy, jestliže obrazy, které nějaký věštec nastiňuje o budoucnosti, nejsou úplně správné. Právě ten, kdo dokáže pozorovat skryté síly lidské duše, ví, že zde mohou vyvstávat zcela falešné obrazy toho, co se má v budoucnu stát. Ví však také, proč obrazy jsou nebo mohou být mnohoznačné, takže vzhledem k tomu, co se stalo, nevyslovíme nic zvláštního, když řekneme: Ten uvedl to či ono, ale je to tvárné, je to mnohoznačné! Tyto obrazy prostě mohou být mnohoznačné.

Ale především záleží na tom, že v člověku existují tyto impulsy, které se týkají celku, toho, co patří do budoucnosti, a působí na to skryté v člověku, probouzejí dřímající síly. Tyto obrazy, tato proroctví mohou být více či méně pravdivé, ovšem zcela pravdivé musí být síly v člověku, impulsy, které se probouzejí: na tom záleží!

Smysl proroctví bychom tedy neměli hledat v uspokojování zvědavosti předvídaním budoucnosti, ale spíše vzplanutím vědomí, že člověk si může být jist působením příčin do budoucnosti. Mohou zde existovat stinné stránky a podobné věci, je však nutné myslet na to, že zde existují také dobré stránky proroctví, které mají smysl pro lidský život: člověk může vědět, že lidský život existuje také ve větším rámci, že člověk nežije pro současnost ani pro dalekou budoucnost slepě, ale že si ze světla poznání může sám stanovit své cíle a své impulsy. Pravdu měl Goethe, který řekl tak mnoho podivuhodného o záležitostech světa:

Kdo zná minulé, ten zná i budoucí; obojí se připojuje k dnešku čistě, jako něco dokonalého.

Rekl to v jednom krásném výroku z „Věštek Bakidových“.

Takže vidíme, že smysl proroctví v podstatě netkví tolik v tom, co uspokojuje zvědavost nebo touhu po poznání, ale v impulsích, které nám to může dát pro působení v budoucnosti. A jenom proto, že v naší době se přečnuje rozumové poznávání, které neroz-  
cuje impulsy vůle, dochází k tomu, že o proroctví mnohdy nechceme učinit objektivní úsudek. Duchovní věda však jistě přispěje

k následujícímu pochopení: Ve staré i nové instituci prorocství bylo určité mnoho stinných stránek, ale v prorocství, v jeho úsilí získat ve vědomí odkaz na budoucí děj, spočívá důležité jádro, které není stvořeno pouze pro poznání nebo pro zvědavost, ale je důležité jako oheň pro naši vůli. A také lidé, kteří všechno, co se děje v člověku, posuzují jen podle toho, zda to lze pochopit střízlivě a rozumově, musejí z takovéhoho vzhledu do vztahů ve světě poznat, že prorocství vychází z vědění, jehož cílem je podnícení rozvoje vůle. A poté, co jsme uvedli vše, co lze říci proti veškerému zpochybňování prorokování, a shodli jsme se na tom, co je jádrem a smyslem prorocství, můžeme s určitým právem říci: V této oblasti je skryto hodně z věcí, o nichž školní moudrost ani nesní.

Toto je pravda. Ale právě ve světle tohoto poznání se objevuje také mnoho skutečností, které nás opravňují k jinému výroku: Rozumové poznatky, i když jsou správné, jsou občas úplně bezcenné, protože nemohou rozvíjet impulsy vůle. Na jedné straně je pravda, že je hodně toho, o čem školní moudrost ani nesní, ale na druhé straně je také pravdou, že mnohé z věcí na nebi i na Zemi nelze postihnout tím, co se získává v oblasti rozšiřujícího se vědeckého, rozumového bádání. Tyto poznatky pomínou a nezanechají po sobě žádné výsledky, jestliže nepokročí od toho, co je v lidském životě vědění, k tomu, co bylo nejen na počátku, ale i v současnosti a v budoucnosti tím nejdůležitějším - k lidskému působení, k lidskému činu!